

JURAJ MOJŽIŠ

Behind the Objectivity of Things

Post Scripta is a permanent feature of the magazine devoted to the oeuvre of somewhat forgotten modern and late-modern artists. The current article is dedicated to the exhibition of Slovak artist Svatozár Mydlo (1948 – 2014), prepared for the Bratislava City Gallery (2020) by his friends and artistic colleagues Vladimír Kordoš and Marián Meško.

Juraj Mojžiš, film and art theoretician, film architect and scenographer. He is the author of several monographs on Slovak artists and filmmakers. For his collection of essays *Volným okom II.* (With the Naked Eye II.) he received the Dominik Tatarka Award. From the early 1990s through to 2014, he facilitated an interpretation seminar at the Film and Television Faculty of the Academy of Performing Arts (VŠMU) in Bratislava.

mojzis.juraj@gmail.com

JURAJ MOJŽIŠ

Za zvecnením vecí

Post Scripta je stála rubrika časopisu venovaná zabudnutým moderným a neskoromoderným umelcom a umelkyniam. Aktuálny príspevok je venovaný výstave slovenského umelca Svatozára Mydla (1948 – 2014), ktorú pre Galériu mesta Bratislavy pripravili jeho priatelia a umeleckí kolegovia Vladimír Kordoš a Marián Meško.

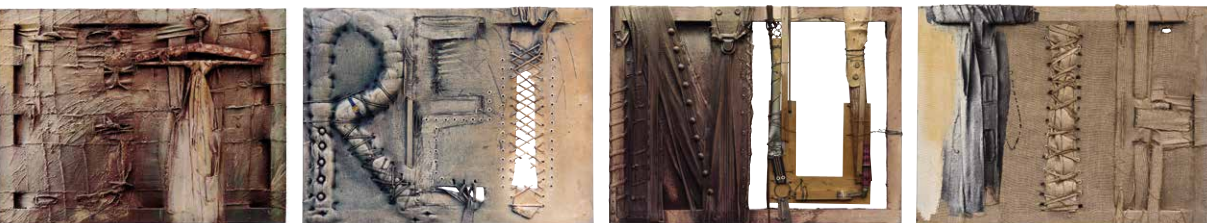
Niektorci chcú svetu porozumieť, niektorci sa chcú čudovať. Niektorci chcú oboje, niektorci z toho aspoň jedno vie. Svatozár Mydlo (1948 – 2014) sa zrejme vedel čudovať. A zrejme je aj to, že výtvarník Svatozár Mydlo mal veľa spoločného s médiami literatúry. Povedzme, že si slovo vážil a veril mu. Výstava v Pálffyho paláci Galérie mesta Bratislavy (19. 3. – 30. 8. 2020) aj toto predpokladala, patrične obhajovala a rozvíjala. Táto krátka úvaha mieni byť o tom, či a ako sa jej to podarilo.

Ako vstupnú vetu skúsme vnímať údaj z galerijnej informačnej vizitky Mydlovej aktuálnej výstavy. Tá totiž pre vročenie 1973 – 2014 uvádza, že autora charakterizuje „intenzívna výtvarná forma, majstrovské zvládnutie maliarskeho programu. Ako právoplatný pokračovateľ koncepcie popartu vytvoril dielo plné absurdného humoru a výnimočnej poetickej sily.“

Čaro domáceho legendarizovania popartu má svojho gurua v nesporene zaujímavých prácach Alexa Mlynárčika (1934), rovnako ako v kvalitách autentického diela Jany Želibskej (1941) a niekoľkých skvelých asamblážach Jozefa Jankoviča (1937 – 2017). A v celom dodnes ohromujúcom výtvarnom geste Ivana Štěpána (1937 – 1986). Štěpán akiste predznačuje ráz tvorby Svatozára Mydla. Pravda, nepredznačuje ho v zmysle čohosi určujúceho, ale čohosi predviadiaceho, čiže rovnako uskutočneného v čase anticipujúcom ono budúce. Nie, nie je to žiadny teoretický konštrukt, je to bežná konštatácia faktu, že zhodou okolností a žartovne napísané v slovenskom

Svatozár Mydlo: Lanovka, 1986, kombinovaná technika

Svätozár Mydlo: zo série Stretnutie, 1984, kombinovaná technika

variante popartu ozaj jestvuje jeho autentická koncepcia. Samozrejme, nie tak smrteľne vážne ako pravda zvykne znieť predovšetkým v slovníkovom zmysle. Čiže pravá, pôvodná, hodnoverná koncepcia.

Pravdou je, že jedným z jeho zvrchovaných aktérov bol spomínaný Ivan Štěpán. Najskôr skvelý karikaturista a predstaviteľ československého zmyslu pre – v dikcii Andrého Bretona (1896–1966)–čiernyhumor. A to od okamihu, keď zverejnil – tuším, že v Kultúrnom živote –, elegantne zarámovanú maturitnú prácu budúceho majstra pekárskeho remesla. Čiže dva perfektné výkresy na A4 s narysovaným bielym rožkom, ktorý zdobilo rovnako perfektné okótovanie dĺžky ramien a uhlov zaoblenia ľavého aj pravého konca upečeného rožka. Václav Havel (1936 – 2011) podľahol ich (výtvarnému) čaru a dohodol sa s režisérom Petrom Mikulíkom (1941), že na bratislavskej Malej scéne SND bude scénografom oboch predstavení jeho hier Ivan Štěpán.

Zhodou okolností bol práve Ivan Štěpán zvláštnym spôsobom pri „slovenskom variante“ blahej pamäti internacionalizácie popartu. Tá sa v istom zmysle zavíjala v roku 1964, keď získal Robert Rauschenberg (1925 – 2008) na benátskom bienále ako prvý Američan veľkú cenu. Povedzme, že na ceste domov z Benátok Rauschenberg ako scénický výtvarník performancií tanečného súboru Johna Cagea (1912 – 1992) mal na mysli aj spomenutú internacionalizáciu a možnože práve kvôli nej sprevádzal súbor po európskych metropolách vrátane Prahy.

V našich súvislostiach sa tak dá pokojne pripomenúť jeden detail z misie americkej internacionalizácie popartu. V Prahe sme sa stretli s oboma superhviezdami umenia 20. storočia – Robertom Rauschenbergom i Johnom Cageom. Ivan Štěpán, Iva Mojžišová (1939 – 2014) a autor tohto textu. Iva bola prekladateľkou a zvrchovanou mediátorkou, dala punc stretnutiu, pri večeri šikovne predstavila fotografie Štěpánových objektov a tri z nich venovala nesporne zaujatému Rauschenbergovi. Večer pokračoval prechodom do neďalekej Violy, kde sa po divadelnom predstavení začal roztáčať barový život. Ešte živšie po príchode skvelého – pôvodne surrealistického – maliara a aktuálne scénografa divadla Na zábradlí Libora Fáru (1925 – 1988). Ten si pre strýčka príhodu priniesol so sebou čistý skicár, drevené puzdro s ceruzkami a oboje položil pred Rauschenberga. Potom svoje gesto vysvetlil zajakavou češtinou: „Něěěco mi nakresli.“ Robert Rauschenberg nakreslil „něco“ trikrát. Fárovovi, Štěpánovi a Ive. Ivan Štěpán sa dušoval, že pre Rauschenbergovu kresbu vyrobí dôstojný oltár.

K súčasnej výstave Svetozára Mydla sa vrátim po dráhe druhej polovice elipsovitého odbočenia. Domáci diskurz o poparte mal svoju hlavu a začiatok v Prahe. Živiny a kritický tón čerpal z poetizmu teigovského rázu a asi aj preto akceptoval veľa z ducha dadaistického úškľabku. Napokon, práve neodadaizmus popart premostil cez Atlantický oceán na dvakrát. Prvé transferovanie si vzal na tričko umelecký kritik Lawrence Alloway (1926 – 1990), ktorého ambiciózne texty a priekopnícke výstavy etablovali v Amerike v druhej polovici 20. storočia anglický variant popartu. Teda z pôvodných variantov ten najpôvodnejší.

Svätozár Mydlo: Áčko, 1991, kombinovaná technika

Alloway však má na srdci – určite aj na rozume – mnohé základné pomenovania symbolov a procesov rodiacej sa ikonografie ľudského obrazu pop(ulárneho) umenia. V storočí avantgárd sa to vari ani nesmelo zaobísť bez mediálne statočne rozširovaného manifestu. Ako vždy, horšie to dopadalo s interpretovaním proklamácií takrečeno popartistického spoluviedenia a spolucitenia. To sa pôvodne v Británii formulovalo v prácach poslucháčov Royal College of Art, ktorí spolupracovali aj pod (neoficiálnym) vedením Richarda Hamiltona (1922 – 2011) v Independent Group (1952 – 1955). Keď sa Alloway stal na začiatku šesťdesiatych rokov 20. storočia kurátorom newyorského Múzea moderného umenia, bolo zrejme, že sa udeje aj druhé transformovanie popartu „do“ a „z“ Ameriky. Tentoraz však anglický kritik žičlivo zdôraznil u amerických autorov ich sexi inšpirácie i sexi obrazy, ohromujúce križovanie impulzov reklamného dizajnu, kinematografie hollywoodského strihu a predovšetkým tradične ľavicovo sfarbenej kritiky agresívnej reklamy najrôznejších symbolov kapitalizmu.

Zdôrazňovanie úlohy kritického nasvietenia považujem za dôležité. V súvislosti s prácami Svetozára Mydla rovnako tak ešte aj zmiešanie impulzov z viacerých médií. Pre ilustrátora, scénografa a takzvaného voľného výtvarníka v jednom autorovi to boli inšpirácie pochopiteľné. Našla sa pre onen špecifický mix aj kolegiálna mantra, vraj sídlia v popartistickom krivom pohľade na nesmierne zmnožovanie každého možného výrobku v čase našich prázdnych regálov a pultov.

Tento konzumistický pohľad vraj zaručoval odlišnosť nášho popartu v domácich papučiach. Pravda, v skutku to iba reklama srdce navádzala, aby pišťalo: Kúp si ma! Lenže rovnako je pravda, že mantra je mantra, nemení sa. Napriek tomu porozumenie umeleckému gestu popartu by vari už mohlo byť o čosi sublimovanejšie, historicky ukotvenejšie, ergo zrozumiteľnejšie. Veď už v jeho hviezdnom čase akiste zalomcovala stereotypmi ľavicového existencializmu skepsa Theodora Adorna (1903 – 1969), že by sa po Osvienčime vôbec našlo miesto pre umenie, a vari aj ešte razantnejšie analýza politického vedomia Karla Jaspersa (1883 – 1969), ktorú filozof publikoval na jar roku 1958 pod názvom *Atómová bomba a budúcnosť ľudstva*.

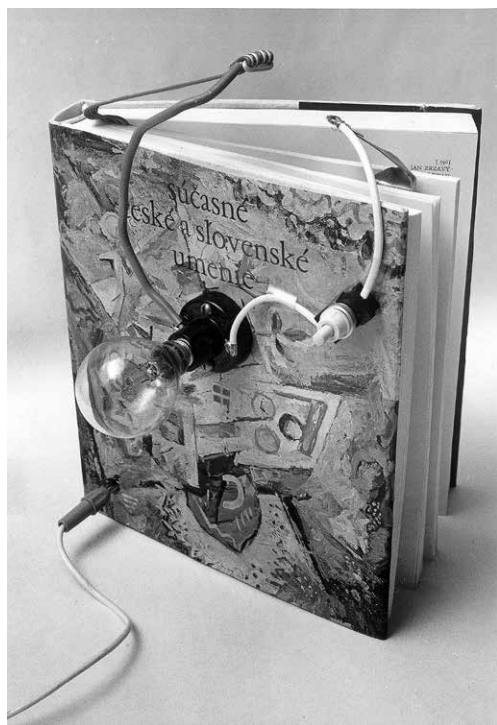
V širších súvislostiach sa tak ocitli túžby a poklesky popartu, ktoré sa v tomto texte stávajú zvláštnym svorníkom medzi provokatívnymi dielami predchodcov takzvanej beatnickej generácie a spoločenskou angažovanosťou integrujúcej osobnosti Allena Ginsberga (1926 – 1997). Pred a po svorníku totiž zazneli všetky tóny popartu a takzvaného postkultúrneho umenia vo všeobecnosti.

V ako-tak popísaných súvislostiach je výstava Svetozára Mydla výrečným počínom GMB roku 2020. Jeho výrečnosť tkvie v prezentovanom diele ilustrátora zvrchovaného gesta a humoru označeného nezabudnuteľným Mariánom Mudrochom (1945 – 2019) ako rozkošná práca s náhodou. Vlastne výstava istou nedôslednosťou spočívala najmä na Mydlových asamblážach k pocte popartu. Žiaľ, vytvorených v šate neskorých sedemdesiatych a osemdesiatych rokov 20. storočia. Tie sa však vyznačujú – miestami až vypätou – estetizáciou a najmä završujúcim sprejovaním ružovkastými, striebornými a zlatistými tónmi. Evokujú nimi akurát tak akúsi nostalgickú prehliadku strateného času.

Čo však z prežitého času vskutku zostalo? Doslova istý druh dokumentu o zmysle a význame priateľstva. O holde všetkých na výstave sa zúčastňujúcich kamarátov. A to je čo povedať, lebo by sa nám raz mohla nevyplatiť nevšímavosť voči inšpiratívnej prihrávke otvoriť teoretický diskurz zbavený mantier a vysokohorských verklíkov.

Juraj Mojžiš, filmový a výtvarný teoretik, filmový architekt a scénograf. Je autorom viacerých knižných monografií o slovenských výtvarníkoch i filmároch. Za knižnú zbierku esejí *Voľným okom II* získal Cenu Dominika Tatarku. Od začiatku deväťdesiatych rokov do roku 2014 viedol interpretačný seminár na Filmovej a televíznej fakulte VŠMU v Bratislave.
mojzis.juraj@gmail.com

Svätozár Mydlo: Chalupárka, 1988, kombinovaná technika

Svetozár Mydlo (1948 – 2014), grafik, kresliar, maliar, ilustrátor, karikaturista, autor návrhov na poštové známky, obaly CD, plagáty a novoročenky, pochádzal z Ružomberka. Strednú školu umeleckého priemyslu absolvoval v roku 1967 (prof. Rudolf Fila, spolužiaci Igor Minárik, Klára Omiljaková-BočKayová, Ľubomír Longauer atď.), Vysokú školu výtvarných umení v roku 1973 (prof. Peter Matejka). Od roku 1975 bol výtvarným redaktorom vo vydavateľstve Mladé letá a mnohé z kníh, ktoré ilustroval, získali prestížne domáce i medzinárodné ocenenia. Dlhodobo spolupracoval s Radošinským naivným divadlom.

Z hľadiska jeho voľnej výtvarnej tvorby je dôležité pripomenúť, že bol spolu s Marianom Mudrochom, Petrom Meluzinom a Vladimírom Kordošom jedným z iniciátorov akcie, ktorá predznamenovala legendárne *Posuny* (*Majstrovstvá Bratislavy v posune artefaktu*) organizované Deziderom Tóthom v rokoch 1979 – 1986. Štvorica autorov sa už v roku 1971 rozhodla vytvo-

riť kópiu vybraného diela amerického umelca Roya Lichtensteina. V rámci tejto apropriačnej hry si Mudroch vybral ikonickú pneumatiku, Kordoš tvár plačúceho dievčaťa s typickým lichtensteinovským rastrom, Meluzin banálny kus šunky a Mydlo pár tenisiek z obrazu *Keds* (1961). Pred revolúciou participoval na viacerých akciách Petra Meluzina – *R-MUTTácia* (1980), *Senza titolo* (1981), *Sklomozaika 45/51/80* (1982) – a na troch ročníkoch Tóthových *Posunov* (1983, 1984 a 1985). Jeho príspevky *Spojenie Pieta Mondriana* a *Josefa Ladu* (1983), *Čerstvo namazaný!* (1984) a *Kniha – objekt* (1985) podrobne analyzoval Ján Kralovič v publikácii *Majstrovstvo za dverami* (2017). Je spomenutý aj v *Slovníku svetového a slovenského výtvarného umenia* (1999) v heslách *Kniha ako objekt* v súvislosti s výstavou *Kniha – svet dieťaťa* (1981, kurátor Gerhard Komora), *Paketáž* v kontexte akcie Petra Meluzina *Senza titolo* (1981) a *Výtvarná interpretácia* v rámci Tóthových *Posunov*. Jeho voľná tvorba je zastúpená v zbierke Považskej galérie umenia v Žiline, napríklad *Kresba – Rezba [Severka]* a *Kresba – Rezba I a II*, všetky z roku 1987.

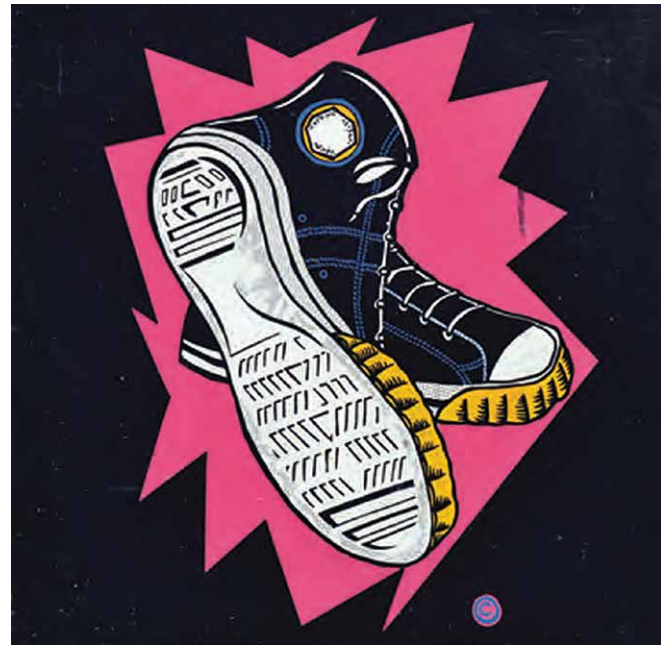
Po roku 1989 mal Svetozár Mydlo samostatnú výstavu v Galérii Palisády (Bratislava, 1991), ktorú uviedol Marian Mudroch, výstavu *Namydlený (b)lesk* v Galérii 19 (Bratislava, 2012, kurátor Daniel Hevier) a v GMB (Bratislava, 2020, kurátori Vladimír Kordoš, Marián Meško). Jeho voľná tvorba však nebola doteraz súhrne spracovaná. Výber z ilustrácií a knižnej tvorby bol prezentovaný na výstave *proBIBLIotická KULTÚRA* v Galérii Ľudovíta Fullu v Ružomberku (2013, kurátorka Zuzana Gažíková). V roku 2019 vyšla v redakcii Vladimíra Kordoša spomienková publikácia *Svetozár Mydlo v spomienkach priateľov*, do ktorej okrem iných prispel Kornel Földvári, Otis Laubert, Ľubomír Longauer, Marian Mudroch, Peter Meluzin, Stanislav Šteпка a Dezider Tóth.

(red.)

Svetozár Mydlo: *Kniha – objekt*, 1985, kombinovaná technika
Všetky foto: Mojmir Zmija

Svetozár Mydlo: *Spojenie P. Mondriana a J. Ladu*, 1983

Svetozár Mydlo: *Tenisky* (parafráza R. Lichtensteina), 1977

Reprodukcie na s. 159 sú prevzaté z publikácie Ján Kralovič: *Majstrovstvo za dverami*, VŠVU, Slovart 2017, s. 88, 206.